

ULUSLARARASI MUHASEBE/ FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARININ FİNANSAL TABLOLAR ANALİZİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİNE GENEL BAKIŞ ¹

THE IMPACTS OF INTERNATIONAL ACCOUNTING/FINANCIAL REPORTING STANDARDS ON THE FINANCIAL STATEMENT ANALYSIS: AN OVERVIEW

Doç. Dr. Serdar ÖZKAN*
Arş. Gör. Ece ERDENER ACAR**

Öz

Uluslararası Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları ² işletmeyle ilgili karar vericilere işletmenin finansal durumu ve performansı hakkında daha güvenilir ve ihtiyaca uygun bilgi sağlamak üzere uygulamaya girmiştir. Dolayısıyla Standartlar kullanılarak finansal rapor hazırlamak ne kadar önemliyse bu tabloların doğru okunarak analiz edilebilmesi de en az o kadar önemlidir. Buna karşın muhasebe literatüründe finansal tabloların hazırlanmasına

---

* İzmir Ekonomi Üniversitesi, İşletme Bölümü

** İzmir Ekonomi Üniversitesi, İşletme Bölümü

¹ Çalışmanın bir önceki versiyonu, İzmir SMMM Odası tarafından 26-30 Kasım 2008 tarihlerinde Kıbrıs'ta düzenlenen XII. Türkiye Muhasebe Standartları Sempozyumu'nda sunulmuştur.

² Bundan böyle hem Uluslararası hem de Türkiye Muhasebe /Finansal Raporlama Standartları ifadesi yerine "Standartlar" ifadesi kullanılacaktır.

yönelik pek çok çalışma bulunmaktayken, Standartların tablolar üzerindeki etkileri analiz edenler açısından yeterli düzeyde ele alınmamaktadır.

Bu çalışmayla, Standartlara göre hazırlanmış tabloların analizinde dikkat edilmesi gereken özellikli konuların bir kısmına dikkat çekilmek istenmektedir.

Çalışmada değinilen konular ana başlıklarıyla Standartların işletme analizi ve finansal tablolar analizine genel yaklaşımı, yatırımcının bilgi ihtiyacının öne çıkarılması, tabloların ihtiyatlılık düzeyindeki değişimler, konsolide tabloların analizine ilişkin zorluklar, Standartların sık değişikliğe uğramasının neden olabileceği sorunlar, muhasebe politikalarının kalitesi, politika değişiklikleri ve bunların neden olabileceği karşılaştırılabilirlik ve tutarlılık sorunları, tabloların yeni formatı, Standartların karmaşıklığı, tablo kalemlerinin değişen anlamları, yeni tablo kalemleri, nakit akış tablosunun artan önemi, Standartların performans raporlamasına ilişkin yeni yaklaşımı, risk yönetimine ilişkin modern bakış açısı ve raporlaması ile tahminler ve tahminlerin kalitesi şeklinde sıralanabilir.

Anahtar Sözcükler: Finansal tablolar analizi, UMS, UFRS.

Abstract

International Accounting/Financial Reporting Standards are in use to inform various decision makers about financial position and performance of the companies in a more reliable and relevant notion. Thus, analysis of IFRS based reports should be as important as preparation of them. However, most of the IFRS related studies in the literature are providing guidance for the practical needs of preparers rather than approaching the issues from the analysts' points of view.

This study aims to discuss some specific topics regarding the analysis of IFRS based financial reports such as; the IFRSs view on the link between business analysis and financial statement analysis, considering the investors as the primary users, the possible effects of conservatism view of IFRSs on the

financial statements, difficulties in the analysis of consolidated statements, problems arising due to frequent changes in standards, quality of accounting policies, comparability and consistency issues stemming from accounting policy changes, formats of the statements, complex nature of standards, new financial statement items which are unfamiliar to Turkish users, increasing importance of the statement of cash flows, new way of performance reporting, risk reporting, and the role of the quality of estimates and assumptions on the financial statements.

Keywords: Financial Statement Analysis, IAS, IFRS.

GİRİŞ

Ülkemizde Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) tarafından Haziran 2002’de “Muhasebe Uygulama Yönetmeliği” yayınlanmıştır. Bu yönetmelik sayesinde bankacılık sektörü ile ilgili 19 adet uluslararası muhasebe standardı Türkiye’de uygulamaya koyulmuştur. Benzer şekilde Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) da Seri XI, No:25 sayılı “Sermaye Piyasası’nda Muhasebe Standartları Hakkında Tebliğ”ini 15.11.2003 tarihli ve 25290 sayılı mükerrer Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Böylece SPK’ya tabi şirketler için UFRS ile uyumlu 33 adet standart uygulamaya koyulmuştur. İlgili tebliği takip ederek SPK’ya tabi şirketlerin bir kısmı “erken uygulayıcılar” olarak 2003 ve 2004 yıllarında, tüm şirketler ise 2005 yılının başından itibaren (Avrupa Birliği[AB] ile eş zamanlı) zorunlu olarak Standartlarla raporlamaya başlamışlardır. Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu’nun (TMSK) Standartları İngilizce orijinallerinden dilimize olduğu gibi çevirmesi ve SPK ile BDDK’nın da yeni tebliğlerle bu standartların kullanımını zorunlu tutmaları yoluyla Türkiye Muhasebe / Finansal Raporlama Standartları (TFRS) seti en güncel haliyle ülkemiz uygulayıcılarının kullanımındadır ³.

³ Uluslararası Muhasebe/Finansal Raporlama Standartlarının ülkemizdeki ilk uygulamalarına ilişkin tarihsel süreç için bkz. İbiş ve Özkan, 2006.

Ülkemizde SPK ve BDDK'ya tabi şirketler dışındaki işletmelerin Standartlarla raporlamaya geçmeleri konusundaki beklenti büyük ölçüde taslak halindeki Türk Ticaret Kanunu'yla (TTK) gündeme gelmiştir. Diğer yandan Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (UMSK) KOBİ'ler için Finansal Raporlama Standardı'nı 2009 yılının Temmuz ayında dünyaya sunmuştur. Bu standardın bir Türkiye standardı olarak Türkçeye çevrilmesi işlemleri devam etmektedir. TTK tasarısının yakın bir gelecekte yasalaşması halinde Standartlar ülkemizde daha yaygın bir şekilde kullanılır hale geleceklerdir.

Finans ve ekonomi dünyası için devrim niteliğinde bir gelişme olarak nitelendirilen Standartların uygulamaya girmesi yalnızca ülkemizde yaşanan bir olgu değildir. Ülkemizle neredeyse eş zamanlı olarak, bugün başta AB ülkeleri olmak üzere gelişmiş veya gelişmekte olan pek çok ülkede Standartlar uygulamaya girmiş durumdadır.

UFRS'lerin küresel muhasebe standartları olmaları yolunda önemli mesafelerin alındığını söylenebilir. Hatta şu sıralar bütün dünyada yaşanan finansal ve ekonomik kriz Standartların denenmesi ve iyileştirilmesi anlamında fırsatları da gündeme getirmektedir.

Standartların yaygın bir şekilde uygulamaya alınmasının altında yatan temel beklentiler en yalın haliyle Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu (IFAC) tarafından 2004 yılında hazırlanan Wong Raporu'nda şu şekilde ortaya koyulmuştur (IFAC, 2004):

- Yatırımcılar için daha fazla karşılaştırılabilir finansal bilgi sağlama,
- Yatırımcılarda daha fazla sınır ötesi yatırım yapma isteği sağlama,
- Sermaye maliyetini düşürme,
- Kaynak dağılımını daha etkin kılma ve
- Ekonomik büyümeyi artırma.

Öte yandan Wong Raporu'na göre muhasebe standartlarının dünyada yaygın bir şekilde uygulanmasına ilişkin potansiyel problemler de şunlardır:

- Standartların ülke içerisinde benimsenmesi konusunda karar vericilerin özendirilen ya da tersi yaklaşımları.

- Standartların ülkede uygulanmasına ilişkin yasal bir takım güçlükler.
- Standartların kabul edilmesi ve uygulanmasında kültürel farklılıktan dolayı ortaya çıkan güçlükler.
  - Küçük ve orta ölçekli işletmelerin ve muhasebe firmalarının standartları uygulamalarıyla ilgili olarak ortaya çıkacak sorunlar.
  - Standartların karmaşıklığı ve yapısı nedeniyle ortaya çıkabilecek anlaşılabilirlik sorunları.
  - Standartları ülkelerin kendi diline çevirmesi konusundaki zorluklar ve bu görev için ayrılacak kaynaklar konusundaki sorunlar.
  - Ülkedeki öğrencilerin ve muhasebecilerin uluslararası standartlar konusunda eğitilmesi sorunları.

Wong Raporundan da anlaşılacağı gibi Standartların beklenen faydaları sağlması bu standartlara göre hazırlanmış finansal tabloların uygun bir şekilde kullanılmasına bağlanmıştır. Bununla birlikte, Standartların uygulamasına ilişkin yaşanan sorunlar dikkate alındığında bu sorunların hem raporların hazırlanmasını hem de raporların kullanılmasını ilgilendirdiği görülmektedir.

Standartlarla raporlamaya geçiş öncelikle finansal raporların içeriğini ve şeklini temelden değiştirmiştir. Bununla birlikte Standartlar setinde bir yandan finansal raporlar, bunların hazırlanma amaçları, kullanıcıları, kullanıcıların analiz yapma amaçları konusunda açıklamalar getirilirken, diğer yandan raporların hazırlanmasının ötesinde bizzat analize yardımcı olacak özel bazı standartlara da yer verilmektedir. Bu yaklaşımın doğal sonucu olarak, Standartların temelde muhasebe kayıtlarına yönelik olmayıp, doğrudan raporlamaya yönelik standartlar oldukları da söylenebilir. Yakın zamana kadar “muhasebe standartları” adı altında hazırlanan bu standartların, artık “finansal raporlama standartları” adıyla yayınlanıyor olmaları finansal raporlamaya vurgu yapıldığının en temel göstergesidir.

Standartlarla raporlamaya geçişte asıl olan bu raporların kullanılması ve analizi olmasına karşın literatürde Standartların finansal tablo analizi faaliyetine etkileri konusunda pek az çalışmaya rastlanmaktadır.

Bu çalışmayla, Standartlara göre hazırlanmış finansal tablolarla ilgili

yapılan gözlemlerden hareketle, bu tabloların analizinde dikkat edilmesi gereken özellikli konuların bir kısmına dikkat çekilmek istenmektedir.

1. İşletme Analizi ve Finansal Tablolar Analizi İlişkisi - Genel Bakış

Standartlar incelendiğinde bunların bir kısmının finansal tablo kalemlerine ilişkin standartlar (örneğin “TMS 2 – Stoklar”, “TMS 16 - Maddi Duran Varlıklar” vb.) bir kısmının da doğrudan finansal tabloların sunulmasına ilişkin standartlar (“TMS 32 - Finansal Araçlar: Sunum”, “TMS 33 - Hisse Başına Kazanç”, “TFRS 8 - Faaliyet Bölümleri”, vb.) olduğu görülmektedir. Benzer şekilde finansal tablo kalemlerine ilişkin standartların da her birisinin son hükümleri söz konusu kalemlere ilişkin bilgilerin tablolarda (tablonun kendisinde, dipnotlarda ya da her ikisinde) nasıl sunulacağına ilişkindir.

Finansal tablo analizi temel olarak “*analizi yapanın amacına da bağlı olarak bir veya birkaç döneme ait finansal tablolarda yer alan kalemlerin, gerek kendi aralarındaki gerekse bütünlüğe olan ilişkilerinin çeşitli analiz tekniklerinden yararlanılarak incelenmesi, yorumlanması ve işletmenin içinde bulunduğu koşulların da göz önünde bulundurularak değerlendirilmesi işlemidir*” şeklinde tanımlanmaktadır. (Akdoğan ve Tenker, 2007)

Modern bir bakış açısıyla finansal tablo analizi, kısaca bir işletmenin ekonomik durumunun ve işletmenin içinde bulunduğu risklerin değerlendirilmesi olarak adlandırılan işletme analizinin önemli ve ayrılmaz bir parçasıdır.

Daha geniş bir ifadeyle *işletme analizi*; bir işletmenin iş çevresini, stratejilerini, finansal pozisyonunu ve performansını irdelemektir. İşletme analizi ile işletmenin varlıkları ve yetenekleri göz önüne serilerek, işletmenin içinde bulunduğu mevcut durum anlaşılmakta ve işletme analizi sonucunda elde edilen bilgi karar verme sürecinde önemli bir rol oynamaktadır.

İşletme analizi iki temel süreçten oluşmaktadır. Bunlardan birincisi işletmenin çevresinin ve stratejilerinin analizidir. Bu süreçte öncelikle işletmenin içinde bulunduğu endüstrinin yapısı ve endüstride beklenenler incelenmektedir. Endüstrideki mevcut ve potansiyel rakiplerin analizi de bu sürecin önem-

li bir parçasını oluşturmaktadırlar. Strateji analizi ise işletmenin verdiği kararların ve rekabet üstünlüğü yaratmadaki başarısının değerlendirilmesi olarak düşünülebilir. Strateji analizinde işletmenin hangi rekabetçi stratejiyi izlediği ve bunun işletmenin gelecekteki başarısı ve büyümesi üzerindeki etkilerinin neler olabileceği değerlendirilmektedir.

İşletme analizinin ikinci süreci ise finansal tablo analizidir. Bu süreçte işletmenin finansal durum ve performansının analiz edilmesidir. Finansal tablo analizinin temel bileşenleri ise muhasebe analizi ve finansal analizdir. (Wild vd., 2007)

Muhasebe analizinde tablolarda sunulan rakamların ekonomik gerçekliği yansıtıp yansıtmadığına bakılmaktadır. Bunun için işletmedeki muhasebe işlemlerinin, kullanılan muhasebe politikalarının finansal tabloları ne derece etkilediği üzerinde durulmaktadır. Finansal analiz ise işletmenin bugünkü finansal durumunun ve performansını belirlemek ve gelecekteki finansal performansını tahmin etmek amacı ile finansal tablolarının incelenmesidir. Karlılık analizi, risk analizi ve nakit akış analizi finansal analizin temel unsurlarıdır.

Bu açıklamalardan hareketle TFRS kapsamında hazırlanmış tablolarda ortaya koyulan finansal ve finansal olmayan bilgilerin analizi, klasik anlamda ve dar bir bakış açısıyla yalnızca oran analizi, karşılaştırmalı analiz, dikey analiz vb. uygulanan tekniklerden ibaret değildir. Standartlarda “finansal tablo” kavramının ötesinde “finansal rapor” vurgusu yapılarak, analizin kapsamını genişleten yaklaşım açıkça ortaya koyulmuştur.

2. Finansal Tabloların Hedefi – Finansal Tabloların İhtiyatlılık Düzeyi

Bir işletmenin herhangi bir hizmeti sunarken dikkate alması gereken en temel faktör hiç şüphesiz hedef müşteri kitlesinin belirlenmesidir. Çünkü hizmetin tanım ve tasarımından başlayarak sunumu, fiyatlandırması, tanıtımı vb. faaliyetlerin tümü hedef kitlenin özelliklerine göre şekillenmektedir.

Finansal raporlama da bir hizmet faaliyetidir ve dolayısıyla finansal raporlamada uygulanan ilke ve kurallar finansal rapor kullanıcılarının

kim/kimler olduğuna bağlı olarak farklılık göstermektedir. Ülkelerin finansal raporlama konusundaki gelenekleri de buna göre şekillenmektedir.

Örneğin Almanya’da ve Fransa’da özel sektörün temel finansman kaynağı kredi verenlerdir ve dolayısıyla Alman muhasebe sistemi ihtiyatlılığı ile ünlüdür (Radebaugh vd. 2006; Hung ve Subramanyam, 2004). Diğer bir ifadeyle, kredi verenlerin güçlü olduğu bu ülkelerde finansal raporlar en az iyimser bir bakış açısıyla hazırlanmaktadır. Çünkü kredi verenler kredi sağlama kararlarını işletmenin en az iyimser bir yaklaşımla hazırlanmış raporlarına bakarak almak istemektedirler.

Ülkemizde de benzer bir durum yaşanmaktadır. Türk muhasebe sistemi öteden beri vergi uygulamalarının etkisindedir. Muhasebe uygulamalarıyla ilgili pek çok kanun ve düzenleme vergi idaresi tarafından getirilmiştir. Buna göre finansal raporlamada işletmelerin gerçek durumunu yansıtmak amacıyla çok vergi yükümlülüğü ile ilgili bilgilerin üretilmesi ve sunulması ağırlık kazanmıştır. Öteden beri büyük ölçüde vergi bakış açısıyla getirilen muhasebe ve raporlamaya ilişkin düzenlemeler, finansal tabloları ne kredi verenler ne de diğer kullanıcılar bakımından analiz edilebilir hale getirememiştir. SPK ve BDDK’ya tabi işletmelerin finansal raporlamasında zaman içerisinde Standartlarla raporlamaya kadar uzanan süreçte vergi muhasebesinden uzaklaşılabilmişse de bugün muhasebe sisteminin, SPK ve BDDK’ya tabi işletmeler dışında, vergi düzenlemelerinin etkisinden kurtulamadığı bir gerçektir.

Standartlarla raporlamaya geçmenin getirdiği belki de en önemli değişikliklerden birisi finansal raporlamanın hedef kitlesinin değişmesinden kaynaklanmaktadır. Finansal raporlamanın temel hedef kitlesi Standartların “Kavramsal Çerçeve”sinde açıklıkla “yatırımcılar” olarak ifade edilmektedir. Standartlardaki bu yaklaşımın temelinde bu standartların hazırlandığı işletmecilik kültürünün bakış açısı yatmaktadır. Zira bu standartlar Anglo-Sakson işletmecilik kültürünün bütün özelliklerini yansıtmaktadır. Bu kültürün en dikkat çekici özelliği, iş dünyasındaki temel finansman kaynağının yatırımcılar olması ve dolayısıyla yatırımcıların işletmeyle ilgili bilgi ihtiyacının karşılanmasının diğer tüm kullanıcılardan daha önemli olduğunun düşünülmesidir.

Standartlarla raporlamaya geçilmesiyle birlikte başta Almanya ve Fransa olmak üzere genellikle Kıta Avrupası ülkelerinden yükselen temel yakınma finansal raporların ihtiyatlılık düzeyindeki değişmedir. İhtiyatlılık, özellikle Kıta Avrupası kökenli (Türkiye de bu gruba dahildir) muhasebe sistemlerinde önemli bir muhasebe ilkesi olarak görülürken, Kavramsal Çerçeve’de ihtiyatlılık, güvenilirlik özelliğine bağlı olarak tanımlanmıştır ve ihtiyatlılığın gereğinden fazla karşılık ayrılmasına yol açabilecek bir yöntem olarak kullanılması finansal raporların güvenilirliğini tehlikeye atabileceğine dikkat çekilmiştir. Bunun da ötesinde Standartlarda pek çok finansal tablo kalemi için tarihsel maliyet yerine gerçeğe uygun değer yönteminin kullanılır kılınmasıyla raporların ihtiyatlılık düzeyi etkilenmiştir. Günümüzde değişik bilimsel çalışmalarla Standartların uygulamaya girmesinden sonra bir ülkedeki finansal tabloların ihtiyatlılık düzeyinin nasıl etkilendiği ölçülmeye çalışılmaktadır.

Bu açıklamalardan hareketle, Standartlara göre hazırlanmış finansal raporların analiz edilmesinde analistler, bu raporların temelde yatırımcılar hedeflenerek hazırlandığını ve özellikle gerçeğe uygun değer yönteminin yaygın olarak kullanılması nedeniyle ihtiyatlılık düzeyinin önceki uygulamalara göre değiştiğini ve tabloların yatırımcılar düşünülerek daha iyimser (ya da bilinçli olarak manipülasyonla daha iyimser ya da kötümser) bir resim çizebileceğini dikkate almalıdırlar. Finansal tablo analizinin “muhasebe analizi” aşamasında karşılıklara, bunların dönemler itibariyle gösterdiği değişime, sektör ortalamalarına vb. odaklanmak, işletmenin ilgili fonları gereğinden fazla ya da az ayırıp ayırmadığını ortaya koymak bakımından önemlidir.

3. Konsolide Tabloların Analizine İlişkin Zorluklar

Finansal tabloların konsolidasyonu yakın zamana kadar ülkemiz muhasebe uygulamalarının bir parçası değildi. Standartlarla birlikte konsolide finansal tablo hazırlama SPK ve BDDK şirketleri için yürürlüğe girmiştir.

Konsolide ve bireysel finansal tablo kavramları “TMS 27 - Konsolide ve Bireysel Finansal Tablolar” Standardında şu şekilde tanımlanmıştır:

“Konsolide finansal tablolar: Bir grubun finansal tablolarının tek bir işletme gibi sunulduğu finansal tablolarıdır.”

“Bireysel finansal tablolar: Bir ana ortaklık, bir iştirakte yatırımı olan bir işletme ya da müştereken kontrol edilen bir işletme yatırımcısı tarafından sunulan ve yatırımların raporlanan faaliyet sonuçları ya da net aktifleri yerine doğrudan özkaynak payına dayalı olarak muhasebeleştirildiği finansal tablolarıdır.”

“TMS 27 - Konsolide ve Bireysel Finansal Tablolar” Standardı ayrıca konsolide finansal tablo hazırlama yükümlüğünün hangi hallerde doğduğunu açıklamaktadır. Yukarıda verilen tanımda görüldüğü gibi konsolide tablolar bir şirketler grubuna ait tablolarıdır. Bu tablolardaki varlık ya da borç kalemleri ana şirketin sahip olduğu değil kontrol ettiği büyüklükleri göstermektedir. Ana şirkete ait olmayan varlık ve borç kalemlerinin net hali ise “ana ortaklık dışı paylar” olarak konsolide bilançoda, yine ana şirkete ait olmayan kar/zarar da netleştirilerek “ana ortaklık dışı kar/zarar” kalemi olarak konsolide gelir tablosunda yer almaktadır.

Bir ana şirketin bireysel finansal tablosu ile konsolide finansal tablosu birbirinden tamamıyla farklıdır. Bir grubun gücünü görmek bakımından konsolide finansal tablolar son derece yararlıyken, finansal tablo analizi bakımından konsolide tablolar bazı sorunları da beraberinde getirmektedir.

Örneğin, bir gruba ait konsolide finansal tablolar, kontrol gücü olmayan yatırımcılar ve bağlı ortaklıklara kredi verenler bakımından analiz edilmeye elverişli tablolar değildir.

Bunun da ötesinde bir ana şirketin pek çok değişik ülke ve sektörde bağlı ortaklığı olması halinde finansal tabloların analizi ve karşılaştırılmaları zorlaşmaktadır. Örneğin gıda sektöründeki bir ana şirketin inşaat, tekstil gibi farklı sektörlerde faaliyet gösteren bağlı ortaklıkları olması, konsolide tablonun gıda sektörünün göstergeleriyle karşılaştırılmasını anlamsız kılmaktadır. Benzer şekilde değişik sektörlerde bağlı ortaklıkları olan iki grubun da karşılaştırılmasında sorunlar yaşanabilmektedir.

Konsolide finansal tablo hazırlamanın karşılaştırılabilirlik üzerindeki

olumsuz etkilerini azaltmada TFRS 8 - Faaliyet Bölümleri standardından yararlanılabilsede söz konusu olumsuz etkiler tamamıyla ortadan kaldırılamamaktadır.

Diğer yandan grubun kontrolü altındaki işletmelerden, büyüklükleri nedeniyle, hangilerinin konsolide finansal tabloya dahil edileceği hangilerinin konsolidasyon dışında bırakılacağı “TMS 27 - Konsolide ve Bireysel Finansal Tablolar” Standardında ortaya koyulmuştur. Ayrıca, bu standarttaki kriterler izlenerek bir dönem konsolide edilen bir işletme bir başka dönem konsolidasyon dışı da kalabilmektedir. Konsolide tablolar analiz edilirken bu konuya da dikkat edilmesi gerekmektedir.

4. Standart Değişiklikleri - Yeni Standartlar - Karşılaştırılabilirlik Sorunu

Standartların sıkça değişiyor olması hem bu standartlara göre finansal raporlama yapılmasını hem de bu raporların analiz edilmesini zorlaştırmaktadır.

TMSK'nın internet sitesinde, ülkemizde ilk standardın yayınlandığı 15.01.2005 tarihinden bu yana, tüm TFRS'lerde toplam 110 adet değişiklik gözlenmiştir. Bu değişikliklerin bir kısmı gerçekten önemli boyutlardadır. Örneğin “TMS 14 – Bölümlere Göre Raporlama” Standardı kaldırılmış yerine “TFRS 8 – Faaliyet Bölümleri” Standardı getirilmiş, “TMS 23– Borçlanma Maliyetleri” Standardında sunulan alternatif yöntem asıl yöntem olarak benimsenmiş ve standart yenilenmiş, “TMS 1– Finansal Tabloların Sunuluşu” Standardında ilk defa kapsamlı gelirin raporlanmasına ilişkin hükümlere yer verilmiştir. “TMS 32 - Finansal Araçlar: Sunum” ve “TFRS 7 - Finansal Araçlar: Açıklamalar” Standartları 5 defa, “TMS 39 - Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme” Standardı tam 8 defa değişikliğe uğramıştır. Henüz değişikliğe uğramamış yalnızca 2 standart bulunmaktadır

(www.tmsk.org.tr 15.03.2010).

Standart değişikliklerinin o yıla ilişkin finansal tabloları hemen etkilememesi için bir yürürlük tarihi veriliyor olması, yaşanabilecek karmaşayı önlemektedir. Öte yandan hem yeni gelen standartların hem de var olan standartlarda yapılan değişikliklerin uygulamaya koyulmasında işletmeler erken uygulamaya teşvik edilebilmektedirler. Özellikle yıllar itibariyle finansal tabloların karşılaştırılması bakımından, analistin işletmelerin erken uygulayıcılar olup olmadıklarını, tablolarda hangi dönemde hangi standartların hangi şekilleriyle yürürlükte olduğunu takip etmesi; hatta zaman zaman analistin karşılaştırmada kullanacağı finansal tabloları farklılıklardan arındırmak üzere özel çalışma yapması gerekmektedir. Bunun için raporlardaki finansal tablolarda bu tabloların hangi esaslara (standartlara) göre hazırladıklarına ilişkin bilgi verilen bölüm oldukça önemlidir. Örneğin ARÇELİK A.Ş.'nin 31.12.2008 tarihli konsolide finansal tablosunda uygulanan standartlara ilişkin açıklamalardan bir kısmı Örnek 1'deki gibidir.

**Örnek 1: Tablolarda Uygulanan Standartlara İlişkin Açıklamalar
(Arçelik A.Ş.’nin 31.12.2008 tarihli finansal tablosundan alınmıştır.)**

2008 yılında henüz geçerli olmayan ve Grup tarafından geçerlilik tarihinden önce uygulanmamış mevcut standartlarla ilgili değişiklikler ve yorumlar:

1 Ocak 2009 tarihinden itibaren geçerli olanlar:

- UMS 1, “Mali Tabloların Sunumu” Doğrudan Özkaynağa Kaydedilen Net Gelir Tablosu Gerekliliğine İlişkin Kapsamlı Değişiklikler

- UMS 23, “(Revize) Borçlanma Maliyetleri”, Doğrudan Giderleştirmeyi Engelleyen Kapsamlı Değişiklikler

1 Temmuz 2009 tarihinde veya bu tarihten sonra başlayan mali dönemler için geçerli olanlar:

- UMS 27, “Konsolide ve Bireysel Finansal Tablolar”

- UMS 28, “İştiraklerdeki Yatırımlar”

- UMS 31, “İş Ortaklıklarındaki Paylar” Satın Alma Yönteminin Uygulanması Hakkında Kapsamlı Değişiklik

- UFRS 3, “İşletme Birleşmeleri”

Grup yukarıda yer alan değişikliklerin operasyonlarına olan etkilerini değerlendirip 1 Ocak 2009 tarihinden itibaren uygulayacaktır. Yukarıdaki Standart ve Yorumların uygulanmasının gelecek dönemlerde Grup’un konsolide finansal tabloları üzerinde önemli bir etki yaratmayacağı beklenmektedir.

Standartlarda yapılan değişikliklerin politika değişikliklerine neden olması halinde, finansal tablo hazırlayanların bu değişikliklerin etkilerini ilgili tablolara yansıtıp yansıtmadıkları ve bu konuda gerekli açıklamayı yapıp yapmadıklarına özel olarak bakmak gerekmektedir. Aksi halde, örneğin geçmişe dönük 5 yıllık bir karşılaştırma yapmak oldukça zorlaşacaktır.

5. Muhasebe Politikaları – Karşılaştırılabilirlik ve Tutarlılık Sorunları

İlke bazlı Standartlar setinin kuşkusuz en önemli özelliği, pek çok standartın konusuyla ilgili olarak işletme yönetimine birden fazla muhasebe politikası önerebiliyor olmasıdır. Örneğin “TMS 16 - Maddi Duran Varlıklar” ve

“TMS 38 - Maddi Olmayan Varlıklar” Standartlarında ilgili varlıkların dönem sonu değerlemesinde “malîyet” veya “yeniden değerlendirme” yöntemleri önerilmektedir. Alternatif muhasebe politikalarından birinin seçilmesi işletme yönetimine bırakılmıştır. Benzer şekilde, bazı konularda ise standartlarda yer verilen ilkelerden hareketle işletme yönetiminin kendi bünyesine uygun muhasebe politikası oluşturması istenmektedir. Örneğin “TMS 18 – Hasılat” Standardında mal satışlarından kaynaklanan hasılatın tanınma ilkelerine yer verilmekte, işletmenin mal satışlarına ilişkin hasılat politikasını bu standarttaki ilkelerden hareketle oluşturması beklenmektedir.

Dolayısıyla Standartlara göre finansal tablo hazırlanırken, başta muhasebeci ve denetçi olmak üzere, ilgili konuya bağlı olarak hukukçu, teknik personel, satışçılar vb. pek çok grubun mesleki yargısının koordine edilmesi, bu yolla işletmeye uygun muhasebe politikalarının seçilmesi veya oluşturulması gerekmektedir.

Bir işletmenin kendisine uygun muhasebe politikalarının ilk defa seçimi veya oluşturulması aşamasında gerekli özenin gösterilmesi son derece önemlidir. Bir işletmenin finansal tablosu analiz edilirken her şeyden önce, uygulanan muhasebe politikalarının anlaşılması gerekmektedir. Örneğin işletmenin hasılat politikası anlaşılmadan, gelir tablosundaki hasılat kalemine odaklanmak doğru değildir. İşletmenin birden fazla hasılat yaratan mal veya hizmeti söz konusu ise hasılat politikasının anlaşılması daha da önem kazanmaktadır. Buna ilişkin olarak Aselsan Elektronik Sanayi ve Ticaret A.Ş.’nin 31.12.2007 tarihli tablosunda yer alan hasılat politikasının bir kısmı Örnek 2’deki gibidir.

Örnek 2: Hasılat Politikası Örneği**(Aselsan Elektronik San. ve Ticaret A.Ş.'nin 31.12.2007 tarihli finansal tablosundan alınmıştır.)**

Satış gelirleri, teslimatın gerçekleşmesi, gelir tutarının güvenilir şekilde belirlenebilmesi ve işlemle ilgili ekonomik faydaların Grup'a akmasının muhtemel olması üzerine alınan veya alınabilecek bedelin rayiç değeri üzerinden tahakkuk esasına göre kayıtlara alınır. Net satışlar, mal satışlarından iade, indirim ve komisyonların düşülmesi suretiyle gösterilmiştir.

Siparişe dayalı üretim: Bu tür sözleşmelerde üretilecek olan ürünlerin spesifikasyonları önceden belirlenip, mevcut stoklar da göz önünde bulundurularak, üretim planlamaları yapılmakta, gerektiğinde araştırma ve geliştirme niteliğinde çalışmalar yürütülmekte, sözleşmelere uygun olarak hazırlanıp müşterilerce kalite kontrolleri yapıp kabulünden sonra teslimatları tamamlanmaktadır. Müşteri onayından sonra fatura kesilmektedir. Gelir teslimata dayalı olarak faturalama esasına göre kaydedilmektedir.

Seri üretim mamül satışları: Yapılan sözleşmelerin içeriğine göre, mevcut Grup teknolojisi ile veya gerektiğinde araştırma-geliştirme faaliyetleri de yapılarak stokta bekletilmeden üretimi tamamlanan ürünlerin sözleşmedeki teslimat planına bağlı kalınarak adetsel olarak satışları gerçekleştirilmekte ve gelir olarak mali tablolara alınmaktadır. Gelir teslimata dayalı olarak faturalama esasına göre kaydedilmektedir.

Hizmet satışları: Bakım-onarım, müşteri eğitimi, garanti süresi dışında oluşan hizmet satışları vb. satışlardan oluşmaktadır. Bu tür satışlarda verilen hizmet en geç bir aylık bir süreçte tamamlanarak müşteriye fatura edilmekte, söz konusu hizmete ilişkin oluşan maliyet de ilgili hesaba aktarılmaktadır.

Bir işletmenin muhasebe politikalarının o işletmeye özgü gerçekliği yansıtacak şekilde oluşturulmaması, diğer ifadeyle politikaların kaliteli olmaması, Standartlara göre hazırlanmış tabloların analizi için çok önemli bir kısıttır. Özellikle konsolide finansal tabloya dahil edilen pek çok sektörden bağlı ortaklığın olması, politika seçilmesi ve oluşturulmasının önündeki en önemli

zorluklardan birisidir. Bu durumun olumsuz etkilerini en aza indirebilmek için “TMS 27 - Konsolide ve Bireysel Finansal Tablolar” Standardı grup şirketlerinin benzer politikaları uygulaması konusuna vurgu yapmaktadır.

Öte yandan UFRS kullanan ülkelerin sayısındaki hızlı artışla birlikte finansal raporların kalitesine verilen önemde de ciddi anlamda yükselme olmuştur. Örneğin 2007 yılında İngiltere ve Galler Ruhsatlı Muhasebeciler Enstitüsü (ICAEW) “Avrupa Birliği’nde UFRS Uygulamaları ve Makul Değer Direktif Raporu” adı altında bir çalışma hazırlamış ve AB’deki son durumu özetlemiştir (ICAEW, 2007). Bu raporun temel bulgularına göre işletmelerin önemli bir kısmı muhasebe politikalarını açıklarken UFRS’de geçen ilgili maddeleri aynen sıralamakta ya da bu maddeleri kısaca özetlemektedir. Rapora göre özellikle işletmeler sattıkları mal ya da hizmetle ilgili olarak hasılatı nasıl belirlediklerini ayrıntılı olarak açıklamak yerine UMS 18 - Hasılat Standardında geçen genel ilkeleri özetlemektedirler. Bunun temel nedenlerinden birisi de kuşkusuz uygulayıcılara UFRS’lerin muhasebe politikası oluşturmada yardımcı olacak sektörel ve uygulamaya yönelik rehberler konusunda yetersiz olmalarıdır ⁴.

İMKB şirketlerinin Standartlara göre hazırladığı raporların büyük bir kısmında uygulanan muhasebe politikaları incelendiğinde politika oluşturma konusunda gerekli özenin ortaya koyulmadığı, sektör veya işletmenin özelliklerine göre politika oluşturulmadığı ve ilgili standart hükümlerinin özetlenmesinden öteye gidilmediği gözlemlenmektedir ⁵.

Muhasebe politikalarının oluşturulması konusundaki karar yalnızca işletme yönetiminin elinde değildir. Bilindiği gibi finansal tabloların denetimi sürecinde muhasebe politikaları konusunda işletme yönetimi ve denetçinin mutabık kalması gerekmektedir. Dolayısıyla muhasebe politikasının kalitesi

⁴ Her ne kadar son yıllarda UFRS’lerle ilgili uygulama rehberleri arttırılıyor olsa da ABD’deki Finansal Raporlama Standartları’nın uygulama rehberleri bakımından çok daha zengin ve kapsamlı oldukları söylenebilir.

⁵ Örneğin İMKB şirketlerinin hasılat politikalarının kalitesine ilişkin gözlemler için bkz. Özkan ve Kaymaz, 2009.

denetçinin yaklaşımıyla da ilgilidir. Ne yazık ki, müşterinin kaybedilmesi korkusu nedeniyle denetçilerin, ortaya koyulan yargı konusunda özenli davranamayabilecekleri de düşünülmelidir (Imhoff, 2003). Diğer yandan işletmenin kendisine özgü muhasebe politikalarını oluşturması halinde, denetim işinin süre ve maliyet bakımından daha fazla kaynak gerektirmesi de kaçınılmazdır.

Doğru muhasebe politikalarının seçimi ve oluşturulmasında başta muhasebeciler olmak üzere işletmedeki ilgililerin yeterli bilgi düzeyine ve mesleki yargı kullanımını konusundaki yeterli tecrübeye ulaşmış olmaları gerekmektedir. Standartların kısa süreden beri kullanılıyor olmaları nedeniyle ülkemizde söz konusu birikimin oluşup oluşmadığını da düşünmek gerekmektedir.

İşletmenin uygulamaya koyduğu muhasebe politikasının ilerleyen dönemlerde değiştirilmeden, tutarlılık ilkesine uygun olarak, uygulanmasını sağlamak, tablo analizi açısından çok önemli bir konudur. Çünkü muhasebe politikaları işletmenin hem ilgili dönemde hem de sonraki dönemlerde hazırlayacağı finansal tabloları doğrudan etkilemektedir. “TMS 8 - Muhasebe Politikaları, Muhasebe Tahminlerinde Değişiklikler ve Hatalar” Standardında muhasebe politikası değişikliklerinin hangi koşullarla yapılabileceği belirtilmiştir. Standardın ilgili maddelerinde politika değişikliği durumunda, işletmenin dönemler itibarıyla tablolarının karşılaştırılabilmesini sağlamak amacıyla, yeni politikanın geçmiş finansal tablolara da uygulanması gerektiği vurgulanmaktadır. “TMS 8 - Muhasebe Politikaları, Muhasebe Tahminlerinde Değişiklikler ve Hatalar” Standardı yeni muhasebe politikasının geçmiş dönemlere uygulanmasında fayda/maliyet gözetilerek eğer çok gerilere gitmek olanaklı değilse, politika değişikliğinin etkilerinin hiç olmazsa dönem başı bilançosunda geçmiş yıl kar/zararları gibi bir hesapla ilişkilendirilmesi şeklinde bir kısa yol da önerilmektedir. Yeni politikanın geçmişe dönük uygulanması aslında son derece maliyetli bir yöntemdir ve Standartların muhasebe politikası değişikliklerine pek sıcak bakmadığını ortaya koymaktadır.

Standartlara göre hazırlanmış bir tablonun analizinde, işletmenin politika değişikliğine gidip gitmediği, gidilmişse değişikliğin nedenlerine ilişkin

yeterli açıklama yapıp yapılmadığı ve söz konusu politika değişikliğinin geçmiş dönem finansal tablolarını nasıl etkilediğine dikkat etmek gerekmektedir. Yeni politikanın geçmiş tablolardan hangilerini etkilediğini bilmek özellikle karşılaştırmalı analiz yöntemi uygulanırken daha büyük önem kazanmaktadır. Örneğin ARÇELİK A.Ş.’nin 31.12.2006 tarihli konsolide finansal tablosunda standart değişikliği (“TFRS 3 - İşletme Birleşmeleri”) nedeniyle ortaya çıkan politika değişikliğinin etkilerine ilişkin açıklamalar Örnek 3’te görülmektedir.

Örnek 3: Muhasebe Politikası Değişikliği Örneği

(Arçelik A.Ş.’nin 31.12.2006 tarihli finansal tablosundan alınmıştır.)

Karşılaştırmalı Bilgiler ve Önceki Dönem Tarihli Mali Tablolarının Düzeltmesi

Mali durum ve performans trendlerinin tespitine imkan vermek üzere, Grup’un konsolide mali tabloları önceki dönemle karşılaştırmalı olarak hazırlanmaktadır.

Geçmiş dönem konsolide mali tabloları, 31 Aralık 2006 tarihli konsolide mali tabloların hazırlanmasında uygulanan muhasebe politikaları (Dipnot 3.10)* ve değişiklikleri sebebiyle UMS 8 “Muhasebe Politikaları, Muhasebe Tahminlerinde Değişiklikler ve Hatalar” ve ilgili diğer standartlarda yer alan prensipler doğrultusunda geriye dönük olanlarda yeniden düzenlenmiştir. Söz konusu değişikliklerin 1 Ocak 2005 tarihli geçmiş yıllar karları ve net dönem karı (“birikmiş karlar”) üzerindeki etkileri aşağıda özetlenmiştir:

1 Ocak 2005 - önceden raporlanan	293.201
Muhasebe politikası değişikliği – UMS 39 (a)	(12.550)
İştiraklerdeki düzetmenin etkisi (b)	(5.489)
Ortak kontrol altındaki işletme birleşmeleri (c)	143.226
Muhasebe politikası değişikliği – UMS 8 (d)	220.703
1 Ocak 2005 - yeniden düzenlenmiş	639.091

* Konsolide mali tablolarda, önceki dönemlerde gerçekleşen iktisaplardan kaynaklanan şerefiye ve negatif şerefiye doğrusal amortisman yöntemi kullanılarak faydalı ömrü üzerinden 31 Aralık 2004 tarihine kadar itfa edilmiştir. Bu iktisaplara ilişkin negatif şerefiyenin kayıtlı tutarı UFRS 3 gereğince 1 Ocak 2005 tarihi itibarıyla konsolide mali tablolardan çıkartılarak “Geçmiş yıl karları”ndan düzeltilmiştir.

Kural bazlı muhasebe standartlarının en önemli avantajı işletmeler arasında karşılaştırılabilirliği daha yüksek düzeyde sağlayabiliyor olmasıdır (Schipper, 2003; Nelson, 2003), UFRS gibi ilke bazlı muhasebe standartları aynı sektörde ve büyüklükte olsalar dahi iki işletmenin aynı konuyla ilgili farklı muhasebe politikalarını uygulamalarına olanak vermesi karşılaştırılabilirlik açısından en önemli dezavantajdır.

Öteden beri, büyük ölçüde kural bazlı muhasebe sisteminin kullanıldığı ülkemizde Standartlara göre hazırlanmış farklı işletmelere ait finansal tabloların uygulanan farklı muhasebe politikaları gereği daha az karşılaştırılabilir olması finansal tablo analizini farklı bir boyuta taşımaktadır.

Sonuç olarak Standartlar bir işletmenin finansal tablosunun gerçeğe uygun bir şekilde sunulmasını önerirken ve bu şekilde bir işletmenin tablosunun analizi anlamında son derece detaylı bilgi sunulmasını sağlarken, birden fazla işletmenin tablolarının karşılaştırılabilirliğini feda ettiği rahatlıkla söylenebilir.

6. Tabloların Formatı – Tek Tip Tablo Kullanma Eğilimi – Oran Analizi

Kişilerde olduğu gibi ülkeler de yeni düzenlemelerle karşı karşıya kaldıklarında bunu alışkanlıklarından fazla uzaklaşmadan yerine getirmeye çalışmaktadırlar. AB ülkelerindeki şirketlerin 2005 yılı (ilk geçiş yılı) UFRS tabloları üzerine yapılan bir çalışmaya göre, AB ülkeleri alıştıkları ulusal muhasebe sistemlerini bırakıp yepyeni bir uygulamaya adapte olmada güçlükler yaşamışlardır. Bunun bir göstergesi araştırmanın örnekleme giren işletmelerin 2005 yılı finansal tablolarında, eski alışkanlıklardan hareketle, ulusal kimliklerin hala koruyor olmalarıdır. Örneğin Standartlar setinin özel tablo formatları sunmamasından hareketle bu ülkelerde büyük ölçüde önceden kullanılan finansal tablo formatlarının kullanıldığı gözlenmiştir (EY, 2006).

1995 yılından bu yana tekdüzen muhasebe sistemi geçmişi olan ülkemizde de Standartlara göre tablo hazırlamada benzer bir yaklaşım izlenmek-

tedir. Örneğin SPK'ya tabi işletmeler SPK'nın hazırladığı tek tip formata göre tablolarını sunmaktadırlar. Ancak dikkatle incelenirse 2005'ten 2009'a uzanan süreçte tablo formatları arasında farklar olduğu görülmektedir. Tek tip tablo eğiliminin bir sonucu olarak ilk yıllarda bilişim sektöründeki bir işletmenin finansal tablosuyla gıda sektöründeki bir şirketin tablosu tek tip tablo formatı nedeniyle benzerdir ve bu yaklaşım, bir iletişim şirketinin finansal tablosunu "canlı varlıklar" kaleminden kurtaramamıştır. Zaman içerisinde ortaya çıkan ihtiyaçlardan hareketle işletmelerin raporlamada kullanması istenen tek tip tablo formatı geliştirilmiştir⁶.

Öte yandan TMSK, UFRS'lerin tam anlamıyla Türkçesini sunmak üzere yaptığı "TMS 7 - Nakit Akış Tabloları" çalışmasında, standardının sonuna yaptığı eklemeye bir örnek nakit akış tablosu formatı sunmaktadır. TMSK bu şekilde "TMS 7 - Nakit Akış Tabloları" Standardında kullanıcılara iki seçenek (doğrudan ve dolaylı) sunulurken kendi tercihinin doğrudan yöntem olduğunu ifade etmektedir. Öte yandan SPK'nın talep ettiği nakit akış tablosu formatı TMSK'nın aksine dolaylı yöntem gerektirir.

TMSK'nın izlediği çeviri stratejisinde eskiye bağlılık gözlenmektedir. Bunun en belirgin örneği Tekdüzen Muhasebe Sistemi'nde var olan "karşılıklar"la ilgili kavram karmaşasının TFRS'lerde de sürdürülmesidir. Örneğin stoklarda veya maddi duran varlıklarda değer düşüklüğü söz konusu olduğunda ilgili değer düşüklüğü dönem gideri (zararı) olarak düşünülür şeklindeki TFRS yaklaşımı, çevirilerde ilgili tutar için değer düşüklüğü karşılığı ayrılır şeklinde yer almıştır. Bunun da ötesinde "karşılık" kavramı varlıklarda değer düşüklüğü yanında (hatta standardın ismi de buna göre çevrilerek) "TMS 37 - Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklar" Standardı kapsamında değerlendirilmesi gereken yükümlülük kalemleri için de kullanılmaya devam etmektedir.

---

⁶ SPK son olarak 2008/16 ve 2009/2 sayılı haftalık bültenlerinde şirketlerin uyması gereken yeni tablo formatları ve zorunlu olarak açıklanması gereken bilgilere ilişkin dipnotların neler olduğuna ilişkin duyuru yayınlamıştır.

Standartlarda özel tablo formatları önerilmemekle birlikte, tablolar hazırlanırken uyulması gereken asgari gereklilikler belirtilmiştir. Örneğin “TMS 1 - Finansal Tabloların Sunuluşu” Standardında bilanço hazırlanırken dönen – duran ve kısa vadeli – uzun vadeli ayırımına dikkat çekilmiş, bu ayırma uyulamadığı durumlar söz konusu ise bütün varlık ve borç kalemlerinin likidite esasına göre sıralanması gerektiği ifade edilmiştir. Bunun dışında işletmelerin kendi finansal durumlarını gerçeğe uygun sunabilmeleri için rakamsal büyüklük, kalemin işlevi ve doğası gereği sunulması önem arz eden kalemlerin tablolara eklenmesi gerekmektedir. Tablonun formatı doğal olarak ilgili kalemlerle ilgili detaylı bilgiyi sağlayan dipnotların da kurgusunu etkilemektedir. Tabloda yer verilen kalemle o kaleme ilişkin dipnotun uyumlu olması beklenmelidir. Uyumsuzluk söz konusu olduğunda Standartların temel amacı olan tabloların gerçeğe uygun sunulmasında sorunlar yaşanabilecek, Standartların ruhunun tablolara aktarılması zorlaşabilecektir.

Tek tip tablo formatlarının finansal tablo analizi bakımından hem faydaları hem de sakıncaları söz konusudur. Örneğin karşılaştırmalı analiz yönteminde finansal tablo kalemleri arasındaki farklar ele alınmakta ve yorumlanmaktadır. Benzer şekilde oran analizinde doğrudan finansal tablo kalemlerinin birbirleriyle ilişkisinden yararlanılarak sonuç alınmaktadır. İşletmelerin farklı isim ve içerikteki kalemleri kullanmaları durumunda oran analizinin uygulanması zorlaşacaktır. SPK’ya tabi işletmelerin şu anda tek tip tablo formatı kullanıyor olmaları temel oranların hesaplanmasını oldukça kolaylaştırmaktadır. Ancak unutulmamalıdır ki bazı oranlar hesaplanırken bazı detay rakamlar için yine de dipnotlara başvurmak gerekmektedir.

Diğer yandan Standartların finansal tablolarda bilgi verme işinin büyük bir kısmını dipnotlara aktardığı ve şirketlerarası karşılaştırma yerine bir işletmeye ait finansal raporun detaylı bir şekilde hazırlanması yaklaşımını benimsediğinden hareketle, ülkemizde ilke bazlı muhasebe standartlarının tek tip tablo formatlarıyla uygulanması şekli bir kez daha düşünülmelidir.

Örneğin TFRS ortamında tek tip tablo formatları zaman içerisinde sektörler bazında ortaya koyulabilirse ya da işletme yönetimlerine gerektiğinde finansal tablo kalemi ekleme konusunda daha fazla esneklik sağlanabilirse, tablo analizi bakımından daha yararlı sonuçlar alınabilir.

7. Standartların Karmaşık Doğası– Yeni Tablo Kalemleri

Bir finansal tablonun analizinde en temel gerekliliklerden birisi analizi yapanın tablonun temel aldığı ilke ve kuralları biliyor olmasıdır. Bu durum kuşkusuz Standartlara göre hazırlanmış tabloların analizi için de geçerlidir ve bu defa bilinmesi gerekenler daha kapsamlıdır.

Standartlar sürekli değişikliğe uğrayan çok sayıda standarttan oluşmuş bir set halindedir. Bunun da ötesinde standartlar tamamen birbirlerinden bağımsız değildirler. Örneğin, finansal tablolar hazırlanırken “TMS 2 – Stoklar” Standardına göre satışların maliyetini gelir tablosuna götürebilmenin koşulu “TMS 18 – Hasılat” Standardında yer almakta, “TMS 16 - Maddi Duran Varlıklar” Standardında yer alan değer düşüklüğü ve maddi duran varlıkların maliyetine eklenebilecek borçlanma maliyetleri ile ilgili hükümlerin detayları sırasıyla “TMS 36 - Varlıklarda Değer Düşüklüğü” ve “TMS 23 - Borçlanma Maliyetleri” Standartlarında açıklanmaktadır.

Finansal tabloların hazırlanmasında dikkatle takip edilmesi gereken bu karmaşık yapı doğal olarak finansal tabloların içeriğine ve analizine de yansımaktadır. Hiç şüphesiz TFRS’lerin artan açıklama gereklilikleri finansal raporların öncekilere göre daha uzun olmasına neden olmuştur. Örneğin Anadolu Efes Biracılık ve Malt Sanayii A.Ş. 2002’de 23 sayfalık rapor sunarken, şirketin 2008 yılındaki raporu 56 sayfadır. Analistin işleme ve aralarında ilişki kurması gereken veri, hem içerik bakımından değişmiş hem de miktar olarak artmıştır.

Analistin Standartlara göre hazırlanmış raporları eski sistemdeki bilgileriyle yorumlamaya kalkması analizde karşılaşılan önemli bir diğer sorundur.

Örneğin “maddi duran varlıklar” kavramı Standartlar öncesi ve sonrası finansal tablolarda farklı anlamlara gelmektedir. Zira, TFRS’lere göre örneğin kira geliri elde etme amacıyla elde tutulan binalar bundan böyle maddi duran varlık olarak değil TFRS’lerle birlikte gelen “TMS 40 - Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller” Standardı kapsamında ayrı bir finansal tablo kalemi olarak raporlanmaktadır. Benzer şekilde ertelenmiş vergi varlığı, ertelenmiş vergi borcu, finansal araçlara ilişkin yeni sınıflandırmalar analistin TFRS tablolarıyla birlikte karşılaştığı yeni kalemlere örnek olarak verilebilir.

Analistin bütün standartların tüm detaylarına hakim olmasa bile finansal tablo kalemlerinin neler olduğunu yine ilgili standartlardaki temel tanımlardan yararlanarak çok iyi anlaması gerekmektedir. “TMS 1 - Finansal Tabloların Sunuluşu” Standardında sıralanan finansal tablo grupları/kalemleri bu tür bir çalışma için rehber olarak alınabilir.

8. Nakit Akış Tablosunun Artan Önemi

Türk muhasebe dünyası için nakit akış tablosu uzun zamandır kullanılmayan ve kullanılmadığı için de yeni nesil muhasebecilerin hem hazırlamakta hem de analiz etmekte zorlandığı bir finansal tablodur.

Nakit akış tablosu Standartlarda tanımlanan 4 temel finansal tablodan birisidir ve diğer tablolardan en önemli farkı nakit akış tablosunun “tahakkuk esası”na göre değil de “nakit esası”na göre hazırlanıyor olmasıdır. Bu nedenle nakit akış tablosu “TMS 1 - Finansal Tabloların Sunuluşu” Standardının kapsamında değil ayrı bir standartta, “TMS 7 - Nakit Akış Tabloları” Standardında düzenlemiştir.

Daha önce bahsedildiği gibi doğrudan veya dolaylı olmak üzere iki yöntemle hazırlanabilen nakit akış tablosu şu anda SPK için dolaylı yöntemle hazırlanmakta ancak TMSK doğrudan yöntemi önermektedir.

Hangi yöntemle olursa olsun, nakit akış tablosu işletme faaliyetlerinden, yatırım faaliyetlerinden ve finansman faaliyetlerinden nakit akışları (giriş ve çıkışları) olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır.

Finansal tablo analizinin en önemli işlevlerinden birisi işletmenin nakit akışlarının yeterli olup olmadığını ve nakit akışının kalitesini analiz etmektir. Buna göre, işletmenin dönem içerisindeki nakit akışlarının özellikle işletme faaliyetlerinden elde edilip edilmediğine dikkat edilmelidir. Buradaki yaklaşım gelir tablosundaki kar rakamının esas faaliyetlerden elde edilip edilmediğine bakılmasına benzerdir.

İşletmenin nakit akışı yaratabilmesi aynı zamanda önemli bir performans göstergesi olarak algılanmalıdır. İşletmenin tahakkuk esasına göre elde ettiği karın kalitesinin test edilmesi de ancak nakit akış tablosuyla olanaklı hale gelmektedir. Zira tahakkuk esasına göre gelir ve gider tahakkuk ettiren işletmenin dönem sonunda raporladığı kar ancak ileride gerçekleşirse (nakde dönüşebilirse) kaliteli kardır. Dolayısıyla, işletmenin karlılığının yanında bu karın nakde dönüşüp dönüşmediğini gösteren nakit akış tablosu performans analizinin ayrılmaz bir aracıdır.

Nakit akış tablosunun analizinde işletme, yatırım ve finansman faaliyetlerine ilişkin nakdin ayrı raporlanıyor olması, bu faaliyetlerin bilanço ve gelir tablosu üzerindeki etkilerinin de iyi anlaşılmasına olanak sağlaması bakımından, nakit akış tablosu Standartların uygulamaya girmesiyle birlikte üzerinde dikkatle çalışılması gereken bir tablo haline gelmiştir.

9. Standartların Performans Ölçümüne İlişkin Yeni Yaklaşımı –Analizi

Finansal tablo analizinde işletmenin belli bir döneme ilişkin performansı genel olarak işletmenin karlılığıyla ilişkilendirilmektedir. Dönem karının da en temel bileşenleri işletmenin ilgili döneme ilişkin gelir ve giderleridir.

TFRS setinde gelir ve gider kavramlarının tanımı Kavramsal Çerçeve'nin 70. paragrafında şu şekilde ortaya koyulmuştur:

“Gelir, muhasebe döneminde, ekonomik yararlarda işletme bünyesine varlık girişi veya diğer şekillerdeki varlık çoğalmaları sonucundaki artışı veya özkaynaklarda hissedarların yatırdıkları fonlar dışındaki kalemlerde artış meydana getiren borçlardaki azalmayı ifade eder.”

“Giderler, muhasebe döneminde, ekonomik yararlarında varlık çıkışı veya diğer şekillerdeki varlık eksilmeleri sonucundaki azalışları veya özkaynaklarda hissedarlara yapılan ödemelerin sonucunda ortaya çıkan azalmaların dışında özkaynaklarda azalma sonucunu doğuran borçlarda meydana gelen artışları ifade eder.”

Ancak temel olarak karın gelir ve giderlerin karşılaştırılması sonucu bulunması gerektiğini söyleyen Kavramsal Çerçeve, aynı zamanda, 102-110 nolu paragraflarda gelirle sermaye ve sermayenin korunması kavramları arasındaki ilişkiyi ortaya koyarken 70. paragrafta ortaya koyduğu gelir tanımından farklı bir yol izleyerek gelir ve kar kavramlarının kapsamını genişletmektedir.

Kavramsal Çerçevenin biraz önce bahsedilen ve teknik olarak kendi içerisinde tutarsız yaklaşımı performans raporlamasında ve izlenecek yolu açıklıkla ortaya koymada yetersizken, “TMS 1 - Finansal Tabloların Sunuluşu” Standardında yakın zamanda yapılan değişiklikle, gelir tablosunun yerine kapsamlı gelir tablosunun sunulmasıyla, daha anlaşılır hale gelmiştir.

Buna göre, işletmeler bir dönemde muhasebeleştirilen tüm gelir ve gider kalemlerini: (a) Tek bir kapsamlı gelir tablosunda veya (b) kar veya zarar bileşenlerini gösteren bir tablo (bireysel gelir tablosu) ve kar veya zararla başlayan ve diğer kapsamlı gelir bileşenlerini gösteren ikinci bir tablo (kapsamlı gelir tablosu) olmak üzere iki tabloda sunacaklardır.

Tablonun diğer kapsamlı gelir unsurları önceki uygulamada gelir tablosunda raporlanmayan ve doğrudan yalnızca bilançonun öz kaynaklar grubunda raporlanan kalemlerden oluşmaktadır. Bu unsurlar “TMS 1 - Finansal Tabloların Sunuluşu” Standardında şu şekilde sıralanmışlardır):

- Yeniden değerlendirme fazlasındaki değişimler (bkz. “TMS 16 - Maddi Duran Varlıklar” ve “TMS 38 - Maddi Olmayan Duran Varlıklar”).
- “TMS 19 - Çalışanlara Sağlanan Faydalar” Standardının 93A Paragrafı uyarınca muhasebeleştirilmiş tanımlanmış fayda planlarındaki aktüeryal kazanç ve kayıplar.

- Dış ülkedeki bağlı işletmeye ait finansal tabloların çevrilmesinden kaynaklanan kazanç ve kayıplar (bkz. “TMS 21 - Kur Değişiminin Etkileri”).
- Satılmaya hazır finansal varlıkların yeniden ölçümünde ortaya çıkan kazanç ya da kayıplar (bkz. “TMS 39 - Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme”).
- Nakit akış riskine ilişkin riskten korunma araçlarına bağlı olarak oluşan kazanç veya kayıpların etkin kısımları (bkz. “TMS 39 - Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme”).

Diğer kapsamlı gelir unsurlarına dikkat edilecek olursa, bunların Standartlarda gerçeğe uygun değer kullanımının yaygın olmasından kaynaklandığı görülmektedir. A.B.D.’de 1997’den bu yana kullanımda olan (FASB, 1997) bu yaklaşımla ilgili pek çok eleştiri olmasına karşın (Thinggaard vd., 2006), standart koyucuların bu yöndeki tercihi performans analizi konusunda yeni yaklaşımların geliştirilmesini ve kapsamlı gelir tutarının neyin/nelerin performansını ölçmede yararlı bir gösterge olacağını tartışılmasını gerektirecektir. Örneğin kapsamlı kar tutarı acaba işletme yöneticilerinin performansını değerlendirmede iyi bir gösterge midir?

Tarihsel maliyet yerine gerçeğe uygun değer yönteminin yaygın olarak kullanılması ve karın biraz önce ifade edildiği gibi kapsamlı şekilde ele alınması kuşkusuz işletmenin kar rakamı ile ilgili daha güncel ve detaylı bilgi edinmeyi sağlamaktadır. Bu durum dönemin performansının analizi için olumludur. Ancak bu şekilde dönemler itibariyle gelirin dalgalı bir seyir izleyebilecek olması ve ileride ortaya çıkabilecek gelirin tahmin edilebilirliğinin azalması da söz konusu edilmektedir. İleriye yönelik tahminlerin yapılmasının zorlaşması analiz için olumsuz bir gelişmedir. Böylesine bir yaklaşım kavramsal çerçevede bahsedilen ihtiyaca uygunluk ve güvenilirlik özelliklerinin belirli bir denge gözetilerek uygulanmasında ihtiyaca uygunluğun öne çıkarılması şeklinde de yorumlanabilir.

İşletmenin karlılığı analiz edilirken karın parçalara ayrılarak analiz edilmesi genel yaklaşımdır. Örneğin işletmenin net karı, faaliyet karı, brüt karı vb.

değişik kar düzeylerinin ayrı ayrı analiz edilmesi (ya da sürdürülebilir, sürdürülemez gibi sınıflamalar yapılarak) söz konusudur. Kapsamlı gelir tablosunun sunulmasıyla analistler diğer kapsamlı gelir unsurlarını da sınıflandırma yoluna gidebileceklerdir.

Sermaye piyasası çalışmalarının önemli bir kısmı finansal tablolarda sunulan rakamlarla şirketin hisse senedi fiyatı arasındaki ilişkileri ortaya koymaktadırlar. Bu tür çalışmalarla hem ilgili kalemin hisse senedi fiyatına etkisi olup olmadığı, hem de bir etki varsa ve önemli düzeylerdeyse ilgili kalemin analistler tarafından değerlendirilmede kullanıldığı anlaşılmaktadır. Literatürde diğer kapsamlı gelir unsurlarının gelir değişkenine dahil edildiği, hariç tutulduğu ya da her bir unsurun analize ayrı ayrı koyulduğu pek çok çalışma söz konusudur. Büyük ölçüde ABD şirketleri esas alınarak yapılan bu çalışmalarındaki sonuçlar açık ve tutarlı bir genellemeye gidilebilmesi için yeterli değildir (Biddle ve Choi, 2002; Chambers vd., 2007; O'Hanlon ve Pope, 1999; Kanagaretnam vd. 2009). Şu sıralarda UFRS'lere göre hazırlanmış tablolarla hazırlanmış sınırlı sayıda çalışma (Ernstberger, 2006; Bertoni vd., 2007) bulunmaktadır. Standartların daha yaygın olarak kullanılmaya başlamasıyla birlikte veri birikimi de sağlanmaktadır. Kapsamlı kar yaklaşımının etkilerinin neler olduğu konusundaki yeni çalışmalar yakında zamanda sonuçlarını raporlamaya başlayacaklardır.

10.Risk Yönetimi Bakış Açısı – Risk Yönetimine İlişkin Bilgi Sunma

Standartların finansal raporlama yaklaşımı ile modern işletme analizi arasındaki sıkı ilişki daha önce ele alınmıştı. Hatırlanacağı gibi işletme analizinin en önemli bileşenlerinden birisi işletmenin karşı karşıya kaldığı risklerin analiz edilmesidir. Risk işletmeyle ilgili olarak değişik alanlarda istenmeyen sonuçlarla karşılaşılma olasılığıdır.

Standartlar modern bir işletmede risk yönetiminin önemli bir işletme faaliyeti olarak ortaya koyulduğunu, diğer bir ifadeyle işletme yönetiminin

riskleri analiz ettiğini, bunların farkında olduğunu ve bunlara karşı önlemler geliştirdiğini varsaymaktadır.

Klasik anlamda risk yönetimi işletme varlıklarının iç ve dış tehlikelere karşı korunması (örneğin fiziksel olarak koruma), ödemelerin veya tahsilatların kontrol altına alınması gibi işlevlerle sınırlı olarak görülebilecek iken, modern anlamda risk yönetimi klasik anlamdaki faaliyetleri kapsamakla birlikte bunların ötesinde yasal, örgütsel, finansal vb anlamda değişik konularda işletmenin karşılaşılabileceği risklerin yönetilmesini de içermektedir.

Bu yaklaşımla tutarlı olarak, Standartlara göre hazırlanmış finansal tablolarla, kullanıcıların risklerden haberdar olabilmeleri için, işletmenin karşı karşıya kaldığı risklerle ilgili de bilgi verilmektedir.

Örneğin TFRS 7 - Finansal Araçlar: Açıklamalar standardı, raporlamada kapsamı son derece geniş, doğası karmaşık ve uygulaması problemlili bir alan olan finansal araçlarla ilgili riskler konusunda finansal tablo kullanıcılarının haberdar edilmesi amacıyla getirilmiştir. Bu standarda göre işletmenin karşı karşıya olduğu kredi riski, yabancı para riski, faiz oranı riski, likidite riski, piyasa riski konusunda finansal tablolarda bilgi vermek gerekmektedir. Örneğin Anadolu Efes Biracılık ve Malt Sanayii A.Ş.'nin 31.12.2007 tarihli raporunda finansal risk yönetimi ve araçları ile ilgili verilen bilgilerden bir kısmı şu şekildedir:

**Örnek 4: Finansal Risk Yönetimi ve Araçlarına İlişkin Örnek Açıklama
(Anadolu Efes Biracılık ve Malt San. A.Ş.’nin 31.12.2007 tarihli
finansal tablosundan alınmıştır.)**

Kullanılan araçlardan kaynaklanan risk, yabancı para riski, faiz riski, fiyat riski, kredi riski ve likidite riskidir. Grup yönetimi bu riskleri aşağıda belirtildiği gibi yönetmektedir. Ayrıca finansal araçların kullanılmasında ortaya çıkabilecek piyasa riski de takip edilmektedir.

a) Yabancı Para Riski

Yabancı para riski, genelde EURO ve USD varlık ve yükümlülükler bulunmasından kaynaklanmaktadır. Grup’un yaptığı işlemlerden doğan yabancı para riski vardır. Bu riskler işlevsel para birimi dışındaki para birimi cinsinden mal alımı ve satımı yapılması ve yabancı para cinsinden banka kredisi kullanılmasından kaynaklanmaktadır. Grup doğal bir riskten korunma yöntemi olan yabancı para cinsinden varlıklarını ve borçlarını dengede tutarak yabancı para riskini yönetmektedir.

31 Aralık 2007 tarihi itibarıyla USD döviz kuru, işlevsel para birimleri karşısında %10 oranında değer kazansaydı/kaybetseydi ve diğer tüm değişkenler sabit kalsaydı, yabancı para net parasal pozisyonundan dolayı oluşacak kur farkı zarar/karı sonucu vergi öncesi kar 26.580 YTL (2006 – 49.316 YTL) daha düşük/yüksek olacaktır.

31 Aralık 2007 tarihi itibarıyla EURO döviz kuru, işlevsel para birimleri karşısında %10 oranında değer kazansaydı/kaybetseydi ve diğer tüm değişkenler sabit kalsaydı, yabancı para net parasal pozisyonundan dolayı oluşacak kur farkı zarar/karı sonucu vergi öncesi kar 9.775 YTL (2006 – 6.913 YTL) daha düşük/yüksek olacaktır.

b) Faiz Riski

Grup, faiz haddi bulunan varlık ve yükümlülüklerin tabi olduğu faiz oranlarının değişiminin etkisinden doğan faiz riskine açıktır. Grup, varlık ve yükümlülüklerinin faiz oranlarını dengede tutmak ya da riskten korunma amaçlı finansal araçlar kullanmak suretiyle bu riski yönetmektedir.

Finansal borçlarla ilgili olan faiz oranlarının bir kısmı piyasada geçerli olan faiz oranlarına dayanmaktadır. Bundan dolayı Grup ulusal ve uluslararası piyasalarda faiz oranlarındaki değişikliklerden etkilenmektedir. Grup’un faiz oranlarındaki değişikliklerden kaynaklanan piyasa riskinden etkilenmesi öncelikli olarak borç yükümlülükleriyle ilişkilidir.

Grup’un 31 Aralık 2007 tarihinde USD para birimi cinsinden olan değişken faizli kredilerinin faizi 100 baz puan yüksek/düşük olur ve diğer tüm değişkenler sabit kalırsa, değişken faiz oranlı kredilerden kaynaklanan yüksek/düşük faiz gideri sonucu, 31 Mart 2008 tarihinde sona eren üç aylık döneme (bu analizin verileceği bir sonraki dönem) ait vergi ve ana ortaklık dışı paylar öncesi karı 1.565 YTL daha düşük/yüksek olacaktır.

Grup’un 31 Aralık 2007 tarihinde EURO para birimi cinsinden olan değişken faizli kredilerinin faizi 100 baz puan yüksek/düşük olur ve diğer tüm değişkenler sabit kalırsa, değişken faiz oranlı kredilerden kaynaklanan yüksek/düşük faiz gideri sonucu, 31 Mart 2008 tarihinde sona eren üç aylık döneme (bu analizin verileceği bir sonraki dönem) ait vergi ve ana ortaklık dışı paylar öncesi karı 89 YTL daha düşük/yüksek olacaktır.

TFRS'lere göre hazırlanmış finansal tabloların analizinde, işletmenin riskten korunma yöntemleri ve faiz, kur vb. faktörlerdeki değişimlerin işletmeye muhtemel etkilerini anlatmak üzere kurgulanmış simülasyonları dikkatle incelemesinde fayda vardır. Bu bilgiler finansal tablonun hazırlandığı ve analiz edildiği tarih arasında faiz, kur, enflasyon vb. faktörlerde meydana gelmiş değişikliklerin veya ileride meydana gelmesi beklenen değişikliklerin işletmenin finansal durumu üzerinde yaratabileceği muhtemel etkilerin anlaşılmasını kolaylaştıracaktır.

TFRS'lerin riske bakış açısının bir diğer göstergesi de "TMS 1 – Finansal Tabloların Sunuluşu" Standardında yapılan değişiklikle bir süreden beri finansal tablolardan "olağanüstü" ya da "olağandışı" adı altında herhangi bir kaleme izin verilmiyor olmasıdır. Tekdüzen muhasebe sisteminde yer alan ve çoğu zaman da amacını aşar biçimde kullanılan olağandışı gider/gelir ve zararlar/karlar gibi kalemler, modern anlamda risk yönetimi bakış açısıyla Standartlar tarafından kabul edilemez finansal tablo kalemleridir. Bu yaklaşım iş hayatında hiçbir şeyin olağandışı olamayacağı, her şeyin olağan olduğu ve işletme yönetiminin belirsizliği yönetmesi gerektiğinin vurgulanması şeklinde yorumlanabilir.

Finansal tablolardan olağandışı gelir/kar ve gider/zarar kalemlerinin çıkarılması tabloların analizini bir miktar zorlaştırmaktadır. Çünkü finansal analizde genel eğilim, bu tür kalemlerin sürekli olmadıkları, nadiren ortaya çıktıkları ve sonraki dönemlerde tekrar ortaya çıkmaları ihtimalinin düşük olması nedeniyle, ileriye yönelik projeksiyonlar yapılırken bu kalemlerin analizden çıkarılması şeklindedir. Bu kalemler artık var olmadıklarına göre analistlerin işletmenin risk yönetimine ilişkin bilgileri daha detaylı incelemeleri gerekmektedir.

11. Tahminler – Tahminlerin Kalitesi- Karşılaştırılabilirlik ve Tutarlılık

UFRS'lerde bilanço odaklı bir raporlama anlayışının baskın olması

(Epstein ve Jermakowicz, 2008) nedeniyle birçok standart raporlama tarihi itibarıyla varlık ve yükümlülük kalemlerinin çeşitli ölçüm esaslarıyla öncelikle bilançoya yansıtılmasını gerektirmektedir. Hatta zaman zaman dönemsellik ilkesinin uygulanmasına ilişkin kaygılar geri planda tutularak gelir tablosu yerine bilançoya öncelik verilebilmektedir. Örneğin “TMS 36 - Varlıklarda Değer Düşüklüğü” Standardı ile “TMS 37 – Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklar” Standartlarının hükümleri gelir tablosu yönlü dönemsellik ilkesini ihmal ederek bilançodaki sunumu öne çıkarmaktadır. Bilançodaki sunum farklı varlık ve borç kalemleri için farklı esaslarla ölçümü gerektirmekte, bu esasların önemli bir kısmı da tahmin ve varsayımlara dayanmaktadır. Bu nedenle özellikle bilançodaki sunumun kalitesi önemli ölçüde tahmin ve varsayımların kalitesi ve tutarlılığına dayanmaktadır.

Tahminlerin Standartların önemli bir mekanizması olduğu, “TMS 8 - Muhasebe Politikaları, Muhasebe Tahminlerinde Değişiklikler ve Hatalar” Standardında şu şekilde ifade edilmektedir.

“Birçok finansal tablo kalemleri, işletme faaliyetlerindeki mevcut belirsizlikler nedeniyle tam olarak ölçülemez, ancak tahmin edilebilirler. Tahminler en güncel ve güvenilir bilgilere dayanılarak yapılır. Örneğin; şüpheli alacaklar, kullanımdan kalkmış stoklar, finansal varlıkların veya yükümlülüklerin gerçeğe uygun değerleri, amortisman tabii varlıkların faydalı ömürleri ya da gelecekteki ekonomik faydalarının beklenen yararlanma şekilleri, garanti yükümlülükleri hakkında tahminler yapmak gerekebilir.”

Tahmin doğası gereği belirsizlikten doğduğuna göre, tahminde kullanılan yöntemin kabul edilebilirliği, tahmini kimlerin yaptığı, bu kişilerin tahmin edilen konuya hakimiyetleri, tecrübeleri, tahmin etme yöntemlerini kullanmadaki becerileri, konuya bağlı olarak dışarıdan alınan destekler vb. son derece önem arz etmektedir. Çünkü yapılan tahminin kalitesi finansal tablolar üzerindeki kalemlerin tutarını, dolayısıyla da işletmenin finansal durum ve/veya performansını etkilemektedir.

“TMS 8- Muhasebe Politikaları, Muhasebe Tahminlerinde Değişiklikler ve Hatalar” Standardının 33 nolu paragrafında yer alan “*makul tahminlerin kullanılması, finansal tabloların düzenlenmesinde vazgeçilmez bir unsurdur ve bu durum finansal tabloların güvenilirliğini olumsuz yönde etkilemez.*” ifadesiyle bir kez daha ihtiyaca uygunluk ve güvenilirlik karşılaştırılmasında ihtiyaca uygunluk lehine bir tercihte bulunduğu, güvenilirliğin sağlanmasının ise yapılan tahminlerin kalitesine bağlandığı görülmektedir.

Tahmin mekanizmasının Standartlarda yoğun olarak kullanılması, muhasebe politikaları bahsinde olduğu gibi mesleki yargıyı bir kez daha ön plana çıkarmaktadır. Yapılan tahminlerin isabetli olması bakımından kullanılan yaklaşım ve yöntemin kalitesi hem işletme yönetiminin hem de denetçinin sorumluluğundadır.

“TMS 8- Muhasebe Politikaları, Muhasebe Tahminlerinde Değişiklikler ve Hatalar” Standardına göre tahmin yapmayı gerektiren belirsizlik ortadan kalktığına ya da zaman içerisinde daha iyi tahmin yapma olanağına kavuşulduğunda (daha fazla bilgi edinilmesi, daha iyi bir yöntem bulunması, vb.) tahminin yenilenmesi ve politikalardan farklı olarak cari döneme ve/veya ileriye yönelik olarak uygulanması gerekmektedir

Standartlarda, tahminlerin finansal tabloların güvenilirliğini bozmayacağı ifade edilmesine karşın, tablolar analiz edilirken hangi kalemlerin büyük ölçüde tahmine dayanılarak ölçüldüğü, tahminde hangi yöntemlerin kullanıldığı, işletmenin tahmin değişikliğine gidip gitmediği, varsa tahminden sapmanın nedenleri ve sapmanın düzeyi, yeni tahmin söz konusuysa yeni tahminin yalnızca cari veya ileriki dönemleri mi etkilediği, etkinlerin rakamsal büyüklükleri gibi konulara dikkat edilmelidir. Örneğin, Turkcell İletişim Hizmetleri A.Ş.’nin 31.12.2007 tarihli tablosunda yer verilen tahmin değişikliğine ilişkin açıklama Örnek 5’teki gibidir.

**Örnek 5: Tahmin Değişikliği ve Etkilerine İlişkin Örnek Açıklama
(Turkcell İletişim Hizmetleri A.Ş.’nin 31.12.2007 tarihli finansal
tablosundan alınmıştır.)**

<i>İnteltek, Mart 2007’de sabit ihtimalli şans oyunları sözleşmesinin süresini Eylül 2011’den Mart 2008’e indiren yeni bir sözleşme imzalamış ve bunun sonucu olarak şans oyunları terminallerinin ekonomik ömürleri değişmiştir. Bu değişimin cari ve ilerdeki dönemlerdeki amortisman giderlerine olan etkileri aşağıdaki gibidir</i>		
	31 Aralık 2007	31 Aralık 2008
	tarihinde sona eren	tarihinde sona eren
	hesap dönemi	hesap dönemi
<i>Amortisman giderlerindeki artış/(azalış)</i>	12.577	(1.607)

Bununla birlikte, daha önce de belirtildiği gibi özellikle “TMS 37-Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklar” Standardı kapsamında yer alan karşılıklar ve koşullu borçlarda (yükümlülükler), yükümlülüklerin olması gerekenden yüksek ya da az tahmin edilmesi işletmenin kazançlarını da etkileyeceğinden, bir kazanç yönetimi aracı olarak kullanılabilir olabilir (Levitt, 1998)⁷, tablo analizi yapılırken bu tutarların dönemler itibariyle dikkatle takip edilmesi, geçmiş yıllardaki tutarlarla ve sektör ortalamalarıyla karşılaştırılması son derece önemlidir.

Tahminler her finansal tablo kaleminin doğasına göre farklılık arz etmektedir. Belli bir finansal tablo kaleminin ölçülmesinde yalnızca bir faktörün tahmin edilmesi söz konusu olabilirken, bir başka finansal tablo kaleminin tutarı ölçülürken birden fazla tahmin edilen faktör bulunabilmektedir. Özellikle çok sayıda değişkenin tahmin edilmesi söz konusu olduğunda her faktörün tahmininde yaşanabilecek sapma diğerleriyle birlikte çarpan etkisi

⁷ Konuya ilişkin olarak ABD Sermaye Piyasası Kurulu (SEC) eski başkanı Arthur Levitt’in 28 Eylül 1998 tarihli “The Numbers Game (Sayıların Oyunu)” isimli konuşması oldukça ilgi çekicidir.

yaratarak ilgili kalemin tutarına ilişkin tahminin çok fazla sapmasına neden olabilmektedir.

Örneğin şüpheli alacak karşılığının hesaplanması için alacakların yaşlandırılması yöntemi seçildiğinde tahsil edilememe olasılığının belirlenmesi gerekirken, bir beyaz eşya üreticisi işletmenin garanti giderleri karşılığı hesaplamasında her parçanın garanti kapsamındaki sürede bozulma olasılığı, bozulan parçaların birbirlerini bozma olasılıkları, bozulan parçanın tamir edilmesi durumunda ne kadar bir maliyetle tamir edilebileceği, enflasyonist bir ekonomide enflasyon oranlarını ve garanti süresi boyunca ortaya çıkma olasılığı olan maliyetlerin bugünkü değerlerini bulmak için de iskonto oranının tahmin edilmesi gerekmektedir.

Analistin bu kadar faktörün tahmininin makul bir şekilde yapılıp yapılmadığını kalemler itibariyle ortaya çıkarması söz konusu değildir, ancak hiç olmazsa işletmenin tahminlerde kullandığı iskonto oranı, enflasyon oranı vb. değişkenlerin uygun rakamlar olup olmadığına da dikkat etmelidir.

SONUÇ

İşletme analizinin önemli bir parçası olan “finansal tablolar analizi” UFRS’lerle birlikte farklı bir bakış açısı kazanmıştır. Bu bakış açısı her şeyden önce eski adı “uluslararası muhasebe standartları” olan standartların “uluslararası finansal raporlama standartları” olarak değişmesiyle açıkça görülmektedir. Muhasebe kayıtlarının nasıl yapılacağından çok doğrudan finansal tabloların hazırlanmasını hedef alan UFRS’ler bugün Türkiye’de ve dünyanın pek çok ülkesinde özellikle halka açık ve hisse senetleri sermaye piyasalarında işlem gören şirketler için uygulamaya girmiştir.

İlke bazlı, mesleki yargıyı raporlamanın önemli bir parçası yapan, pek çok finansal tablo kaleminin tahmin yoluyla tablolara alınmasını gerektiren, çoğu zaman ihtiyaca uygunluk ve güvenilirlik dengesini ihtiyaca uygunluk lehine bozan, ihtiyatlılık düzeyi önceki uygulamalardan farklı, karmaşık bir

yapıya sahip, işletmeler tarafından farklı muhasebe politikalarının uygulanabilmesine izin veren ve sık değişikliğe uğrayan ve bu nedenle karşılaştırılabilirliği göreceli olarak daha az tablolar hazırlanmasına neden olan UFRS'ler, çoğunlukla vergi uygulamalarının etkisinde tekdüzen muhasebe sisteminin çalışma yöntemlerine alışmış ülkemiz muhasebe dünyası için gerçekten yeni bir bakış açısıdır.

Anglo-Sakson hukuk, muhasebe ve iş kültürü kökenli bu standartların yine aynı kültür ailesine dahil ülkelerde kullanıma girmesi pek sorun yaratmazken, bizim gibi farklı kültürden gelen ülkelerde standartlara göre tablo hazırlanması ve bu tabloların analiz edilmesi bundan böyle geleneksel yöntemlerle olanaklı değildir.

Standartlara göre hazırlanmış finansal tabloların analizinin nasıl şekilleneceği, ne gibi yeni yöntemlerin kullanıma gireceği, analistin hangi tür bilgi ve becerilerle donatılması gerektiği zaman içerisinde şekillenecektir. Yeni yazılacak kitaplar ve bu standartların bir süre daha dünyanın farklı bölgelerinde kullanılması sonucu elde edilecek birikim analiz yapma konusunda yeni ufuklar açacaktır.

Bir muhasebe standartları setinin kalitesi nasıl test edilir? Bugün dünyanın içinde bulunduğu finansal kriz UFRS'lerin yaygın olarak kullanıma girmesinden bu yana yaşanan ilk önemli krizdir. Krizin nedenleri konusunda yapılan analizlerde muhasebe standartlarının eksiklikleri de muhasebe dünyasının önüne serilmektedir. Bu krizle birlikte yeniden şekillenecek iş ve finans dünyasında kaliteli finansal raporlama, kaliteli finansal analiz ve doğal olarak kaliteli muhasebeci, denetçi ve analist konusunda artan ihtiyaç, ülkemizde ve dünyada konuyla ilgili yeni gelişmeleri de beraberinde getirecektir.

KAYNAKÇA

Akdoğan, N., Tenker, N., 2006. "Finansal Tablolar Analizi", 11. Baskı, Gazi Kitabevi.

Bertoni M., De Rosa B. & Maffei, M. (2007). “Comprehensive income under IFRS:evidence from a cross-sectional analysis”, European Financial Reporting Research Group, <http://www.essec-kpmg.net/us/eufin/pdf/papers/Maffei-De%20Rosa-Bertoni.pdf>

Biddle, G. C., Choi, J. (2002). “Is comprehensive income irrelevant?” ,Working paper, Hong Kong University of Science and Technology, http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=316703

Chambers, D., Linsmeier, T.J., Shakespeare G. & Sougiannis, T. (2007). “An evaluation of SFAS No. 130 comprehensive income disclosures”. *Review of Accounting Studies*, 12, 57–593.

Epstein, B. J., Jermakowicz, E. K. (2008). IFRS 2008: Interpretation and Application of International Financial Reporting Standards. Wiley Publications, USA

Ernst & Young. (2006). “Observations on Implementation of IFRS”, www.ey.com.

Ernstberger, J. (2006). “ Reporting Comprehensive Income under IFRS - Evidence From an Empirical Analysis”, IFSAM VIIIth World Congress, September 28–30, 2006, Berlin, Germany. http://www.ctw-congress.de/ifsam/download/track_7/pap00573.pdf

FASB. Financial Accounting Standards Board. (1997). “SFAS 130: Reporting Comprehensive Income”

Hung, M. & Subramanyam, K. R. (2004). “Financial statement effects of adopting International Accounting Standards: the case of Germany”. http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=622921.

ICAEW, Institute of Chartered Accountants in England and Wales, ICAEW Financial Reporting Faculty. (2007). “EU Implementation of IFRS and the Fair Value Directive”. London.

IFAC, International Federation of Accountants. (2004). “Challenges and Successes in Implementing International Standards: Achieving Convergence to IFRSs and ISAs”, New York, USA, www.ifac.org.

Imhoff, E.A. (2003). “Accounting Quality, Auditing and Corporate Governance”. *Accounting Horizons, Supplement*. 117-128.

İbiş, C., Özkan, S. (2006). “Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS)’na Genel Bakış ”, *Mali Çözüm Dergisi*. 74, Ocak-Şubat-Mart, 25-43.

Johnson, L. T., Reither C. L. & Swieringa, R. J. (1995). “Toward reporting comprehensive income”. *Accounting Horizons*, 9, 4, sayfa 128-137.

Kanagaretnam K., Mathieu R. & Shehata M. (2005). “Usefulness of Comprehensive Income Reporting in Canada: Evidence from Adoption of SFAS 130”, SSRN: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=550941

Levitt, A. (1998). “The Numbers Game”, 28 September 1998,
<http://www.sec.gov/news/speech/speecharchive/1998/spch220.txt>

Nelson M. W. (2003). “Behavioral Evidence on the Effects of Principles and Rules Based Standards”. *Accounting Horizons*. 17 (1), 91-104.

O’Hanlon, J. A., Pope, P. F. (1999). “The value relevance of U.K. dirty surplus accounting flows”, *British Accounting Review*. 31, 459-482.

Özkan, S., Kaytmaz, Ç. B. (2009). “Impact of Audit Quality on Accounting Policy Disclosures: Implications on Revenue Recognition Policy”, SSRN; http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1490105

Radebaugh, L. H., Gray, S. J. & Black, E. L. (2006). *International Accounting and Multinational Enterprises*, 6th edition, John Wiley & Sons.

Schipper K. (2003). “Principles Based Accounting Standards”. *Accounting Horizons*. 17 (1) 61-72.

Thinggaard, F, Wagenhofer , A., Evans, L., Gebhardt, G., Hoogendoorn, M., Marton , Di Pietra, R., Mora, A. , Peasnell, K. (2006). “Performance reporting – the IASB’s proposed formats of financial statements in the exposure draft of IAS 1”. *Accounting in Europe*, 3: 35-63.

Wild, J.J, Subramanyam, K. R. & Halsey, R. F. (2007). *Financial Statement Analysis*, McGraw Hill.

